

BOEKBESPREKINGEN

PLANKENKOORTS!

Toneel en Theaterleven te Brussel na 1830, samenstelling Patricia QUINTENS, Brussel, 1993, 255 p. (een uitgave van het Archief en Museum van het Vlaams Leven te Brussel vzw)

Enkele belangrijke gebeurtenissen op het vlak van het amateurtheater in Brussel, waaronder het betwisten van het 59e Landjuweel begin 1994 in Anderlecht zeker niet het minste feit is, vormden voor het Archief en Museum van het Vlaams Leven te Brussel de aanleiding tot het organiseren van een tentoonstelling en het publiceren van een naslagwerk rond het toneel en theaterleven te Brussel na 1830.

In een aantal inleidende bijdragen - van Roger Boon, directeur van het AMVB, Roger Van de Voorde, directeur van het Centrum voor Amateurkunsten, Walter Moens en samensteller Patricia Quintens - wordt de positie van het Vlaamse toneel in Brussel geschetst en wordt ruime aandacht besteed aan de onvermijdelijk politieke context waartegen een en ander zich heeft afgespeeld. Nederlandstalig theater in Brussel houdt onlosmakelijk verband met de nooit aflatende strijd tegen de verfransing, met het zoeken naar een Vlaamse identiteit.

Dat het toneel een belangrijke factor is geweest in de Vlaamse ontvoogdingsstrijd, komt reeds wonderwel tot uiting in de vaak erg bewogen geschiedenis die enkele Brusselse theatergebouwen hebben gekend. Raakten het Parktheater - de oudste Brusselse schouwburg -, het Prado en het Alhambra in de loop van de jaren verfranst of werden ze gesloten, de impulsen die vooral in de jaren zestig en zeventig van de Beursschouwburg zijn uitgegaan, het succes van de Kaaitheaterfestivals, de heropening van het Lunatheater in 1993 en de uitstraling die de Ancienne Belgique momenteel kent, geven blijk van een herwonnen zelfvertrouwen.

Het centrale gegeven in het Brusselse Nederlandstalige theaterleven is echter altijd al de Koninklijke Vlaamse Schouwburg, opgericht in 1887, geweest. Hoewel hoogtepunten en mindere perioden ook hier elkaar afwisselden, staat, met namen als Felix Van de Sande, Ed. Hendrickx, Herman Teirlinck, Gaston Martens, Rézy Verschueren, Gust Maes, Vic De Ruyter en Franz Marijnen, zijn onvervangbare rol in de Vlaamse emancipatiebeweging buiten kijf.

Veruit het grootste gedeelte van deze publikatie - en dit is dan ook wat haar een grote waarde verschaft - bestaat uit een indrukwekkende en soms erg kleurrijke

chronologische inventaris van de talrijke verenigingen (een tweehonderdtal!) die tussen 1830 en heden in de hoofdstedelijke agglomeratie Nederlandstalig toneel hebben gebracht en dit nog steeds doen. Dat het beroepstheater niet over het hoofd wordt gezien, neemt niet weg dat het amateurtheater de meeste aandacht wegdraagt. Aanvankelijk erg didactisch van aard heeft het steeds gepoogd de bredere lagen van de bevolking aan te spreken.

Misschien nog het opvallendst is de grote verscheidenheid die vanuit dit gemeenschappelijke uitgangspunt werd bereikt. Wat we in deze opsomming immers aantreffen zijn de verenigingen die met de tijdsgeest zijn meegegaan (de rederijkers vóór de eerste wereldoorlog en de expressionisten erna, de kamertonelen in de jaren zestig - een crisisperiode voor het amateurtheater -, vormingstheater in de jaren zeventig, de postmoderneren nu) en deze die er haaks zijn gaan opstaan, deze die de parochiezalen nooit zijn ontgroeid en deze die hebben gekozen voor de straat (de Playerwatercompagnie) en ook wel het hele land zijn rondgetrokken (De reizende sprookjesspelers uit Laken), deze die het bij het woord hebben gehouden en deze die zich eveneens aan het muziektheater hebben gewaagd (het Hoofdstedelijk Lyrisch Toneel), deze die elke leeftijdsgroep willen aanspreken en deze die zich vooral richten op jong (Bronks) of niet meer zo jong (het Brussels Senioren Cabaret).

Deze die zich op het Nederlandstalige repertoire hebben toegelegd (de Groep Herman Bruggen), deze die bij de traditionele komedies zweren en deze die voor een meer gedurfde programmakeuze opteren (het Amateurskollektief De Passanten), deze bij wie het louter om het spel gaat en deze die (semi-) professioneel heten en meer artistieke ambities koesteren (Radeis, Needcompany), deze die in school, werk (het Vlaams gezelschap van het personeel der Postcheck Hoger Op - Sterrebeek) of politiek een inspiratiebron hebben gezocht.

Deze die naam hebben gemaakt (Jan Decorte en Cie, Dito'Dito), deze van wie de naam alleen al een programma is (Moedig Vooruit en Rust Roest, Hoop op Oogst, Gaudete, De Vlamingen van Brussel en de Brabantse Leeuw), de gesofistikeerde (Theatergroep Terererendum) en de heel gewone namen, de grappige (Toneelgezelschap Marti Co) en de ernstige namen, deze die reeds een respectabele leeftijd hebben bereikt en zich met recht koninklijk mogen noemen (de rederijkerskamers De Morgenstar - de oude Corenbloem - en de Parnassusberg), deze die slechts een kort bestaan hebben gekend en na heel even te zijn opgeflakkerd al even vlug weer zijn verdwenen, en vooral deze die het steeds opnieuw hebben geprobeerd en dat nog altijd opnieuw doen, de elf verenigingen die tussen 1990 en 1993 zijn opgericht.

Zouden we op deze manier nog lang kunnen doorgaan, wat uit deze opsomming

vooral blijkt is het onuitputtelijke enthousiasme dat vooral gewone mensen ondanks alle tegenkanten voor het theater aan de dag hebben gelegd, een inzet en een zorg die de uitspraak recent door Flor Demedts in *De Vlaamse Gids* gedaan (jg. 77 (1993,) nr. 1) in herinnering brengen. Zij die hun beste krachten wijden aan het amateur-theater zijn immers, aldus Demedts - en wie zou het met deze woorden niet eens zijn? - „de facto onvervangbaar” - het is om persoonlijke inzet dat het gaat - en „de jure onbetaalbaar” - wat ze doen gebeurt op vrijwillige basis - iets wat duidelijker dan in deze publikatie wellicht niet kan worden onderlijnd.

Het derde deel van het boek, de eigenlijke catalogus, bevat een korte beschrijving van de 457 tentoongestelde objecten - foto's, documenten, penningen, vlaggen, brochures, programma's - waarvan sommige dateren van vóór 1830, die ons een geprivilegieerde kijk geven op het stilaan indrukwekkende archief (een en ander werd weliswaar enkel in bruikleen gegeven) dat het AMVB intussen heeft opgebouwd.

Kortom, een erg leerrijke publikatie dus, die tegelijk een boeiende synthese biedt, interessant om te worden geraadpleegd, heel wat materiaal voor verdere studie aanreikt én een pluim is op de hoed van allen die zich op de Vlaamse scène in Brussel verdienstelijk hebben gemaakt.

Annick POPPE